

učiteljstvu. Ne samo, da mu odrekajo kruh, ugrabiti mu hočejo celo one pravice, ki mu jih jamči državni šolski zakon in državni osnovni zakon, oba sankcionirana od onega vladarja, ki proslavlja sam svoj jubilej z dejanji človekoljubja!

Cesar odpušča onim, ki so se pregrešili proti zakonu, ter jih imenuje nesrečnike, klerikaleci pa neusmiljeno preganjajo učitelje samo zato, ker so drugačnega političnega mišljenja kakor oni, čeprav je po določitih državnega osnovnega zakona vsako mišljenje dopustno.

Svoje krute moči pa ne uveljavljajo samo v deželnem šolskem svetu, temveč gonja proti učiteljstvu se je začela vsepovsod po deželi, po cerkvah, po krajnih in okrajnih šolskih svetih. Ostudna gonja ostudnih ljudi!

Lampe, Terseglav, Ravnihar, Mandelj — to so ljudje, ki hodijo nedeljo za nedeljo po deželi, med kmetiško ljudstvo, tamkaj hujskajo proti šoli in učiteljstvu, pozivljajo naravnost na poboj, denuncirajo, jemljejo čast in izpodkopavajo ugled. Kadar niso zunaj, izlivajo v predale svojega časopisja najgrše psovke, blata in obrekujejo, da je čudež, ker se papir sam ne ustavi toliki zlobnosti. Pa kaj hoče papir, ko ploska in blagoslovlja sam škof, potrjen od cesarja, ki proslavlja sam svoj jubilej z dejanji človekoljubja!

Kaj vse je moralo prebiti naše učiteljstvo v zadnjih dveh, treh mesecih, to je nam vsem v živem spominu. Mnogi so bili disciplinirani kruto in brezsrčno, — kar ob kruh so jih hoteli spraviti! — Druge trga klerikalno časopisje ali jih zasramujejo klerikalni govorniki. Toda temu preganjanju in tej gonji še ne bo konca, tudi v jubilejskem letu ne, saj groze klerikalni naši prijatelji, da pridejo na nas še vse hujske reči. Tako je vsaj obljubil dr. Lampe, ko je zadnjič razlagal svojo ljubezen do učiteljstva v dolenskih Toplicah. Zdi se, da si hočejo nekateri z vsilo silo pridobiti v jubilejskem letu takih zaslug, ki naj popolnoma zatemne cesarjev akt človekoljubja!

Tovariši Fabinc, Siherl, Salberger, Silvester, Korbar, Šemerl, Žirovnik, Wigele, Urbančič, Bunc — ti nam lahko povedo, kako daleč sega klerikalna maščevalnost, zlobnost in hudobija! Mi te in take tovariše častimo in ljubimo, saj je o njih poštenosti, vestnosti in delavnosti najlepši dokaz klerikalno sovraštvo. A hudo je po nedolžnem trpeti preganjanje, ko stoji ob njih vendar toliko slučajev, ki so ostali nezakazovani, ker jih ščiti klerikalno strankarstvo. (N. pr. prof. Jarc v Kranju.)

Vsa dežela je sedaj nahujskana proti učiteljstvu, ki izvršuje svoj poklic na podlagi državnega šolskega zakona. Klerikalno hujskanje je seglo tako globoko, da globlje ne more: med mladino seje hudič ljuliko! In to v jubilejskem letu, ko je izrekel cesar željo, naj bo vseh dobrih dejanj deležna mladina!

Obžalujemo, da so se šolske oblasti vrgle pod noge klerikalnemu nasilju sedaj, ko deli cesar milosti! Toda učiteljstvo ne mara nobene milosti, ono hoče samo to, kar mu jamčijo zakoni, sankcionirani od cesarja.

Početje naših klerikalcev pa, ki je v kričečem nasprotju z dejanjem cesarjeve milosti, je tisto zlo, je tista senca, ki zmanjšuje naša vesela čuvstva.

Ne zabite

„Učiteljskega konvikta!“

„Saj sem bil že pri predsedniku in to je — mislim — dovolj!“

„Pa pri Lampetu še nisi bil?“

„Še ne!“

„Še ne? — Pavliha — ti si norec!“ — reče Bernot, pa mi spusti dim svoje smodke pod nos.

„Pfuuu...“ sem namrdnil z nosom — ker ni nič kaj posebno dobro dišalo in pa tudi zato, ker se mi je beseda „norec“ malo pokazala pod nos. „Kake smodke pa kadiš?“

„Take za gospode!“

„Aha, tiste po 5 h — kaj ne?“

Bernot je preslišal mojo opazko in je nadaljeval:

„Če ne greš k Lampetu, potem kar strup vzemi na to, da ne boš imenovan za nadučitelja!“

„Ali misliš?“

„Le mene poslušaj, Pavliha; ti pojdi še danes, zadnji čas pa jutri k Lampetu.“

„K Lampetu?“

„Ne pomaga nič, sedaj so pač take razmere; mene ubogaj pa bo prav! — Servus!“

Srednje šole na Slovenskem.

1. Gimnazije na Kranjskem.

Letno poročilo prve državne gimnazije v Ljubljani je nemško, le neke na koncu se skriva slovensko naznanilo o začetku šolskega leta 1908./9.

Učnih oseb je bilo v drugem tečaju po ločenju nemških nižjih razredov razen ravnatelja 16 stalnih, 7 suplentov in 1 poizkusni kandidat. Za priropis ni nobenega stalnega profesorja, dasiravno bi morala biti dva. Eno mesto je bilo razpisano že pred enim letom in je deželni šolski svet že lani stavil predlog glede imenovanja, a vendar se niti imenovanje ni izvršilo, niti se prosilcem vloge vrnilo, da bi mogli drugam prositi. Tako se pri nas zavlačujejo imenovanja v škodo profsorskega naraščanja in v škodo učeči se mladini. V Kočevje pa sta bila namesto dveh premeščenih profesorjev kar brez razpisa imenovana dva nemška kandidata, od katerih eden še niti ni bil suplent!

Med učnimi osebami prve gimnazije sta še vedno dva Nemca, dočim na nemško filialko niti slovenskega suplenta niso prevzeli, ampak so poklicali enega z Dunaja, Slovenca pa postavili na suho. Sicer pa je sploh premalo učnih mest sistemizovanih, kakor kaže veliko število suplentov. Gimnazija ima v 14 razredih. Gimnazija v Trstu na primer je imela letos samo 462 učencev tudi v 14 razredih, a poleg ravnatelja 19 stalnih profesorjev, gimnazija v Mariboru 453 učencev v 12 razredih, a tudi 19 stalnih profesorjev. Zakaj se ravno v Ljubljani tako varčuje s profsorskimi službami? Prej omenjena tržaška državna gimnazija ima 4 šolske sluga, prva državna v Ljubljani pa samo dva!

Nemška filialka prve državne gimnazije v Ljubljani je štela v 4 razredih s 3 deklicami skupaj 92 učencev. Od teh je 71 deček nemške narodnosti, 11 slovenske (kaj deajo ti tukaj?!), 2 laške in 5 češke. Še zanimivejša slika se nam pokaže, če pregledamo razdelitev učencev po rojstnem kraju: 34 učencev je rojenih v Ljubljani, 19 na Kranjskem izven Ljubljane. Ker so skoro gotovo vsi tu vpisani Slovenci tudi na Kranjskem rojeni, zato ostaja 42 (dvainštirideset) nemških dijakov, ki so rojeni na Kranjskem! (Treba bo enkrat vse dijake slovenske narodnosti, oziroma njih starše po imenih navesti.)

Iz ostalega poročila nemške filialke je tudi zanimivo dejstvo, da petje poučuje pevovalja nemškega telovadnega društva (Der Sangwart des „Deutschen Turnvereines“), slovensčino kot prost predmet pa sedanjji vođa filialke profesor Pucsko. Radi bi vedeli, kakšne pesmi goji omenjeni pevovalja; še bolj pa nas more zanimati kakšno slovensčino uči gospod vođa, o katerem se nam je z vsoto gotovostjo zatrdilo, da gospodje, ki so leta in leta z njim službovali, niso slišali niti ene slovenske besede iz njegovih ust in da je mož z železno doslednostjo na slučajna slovenska vprašanja dajal vedno edinole nemške odgovore. In takšen gospod, ki leta in leta v olikani družbi ni odprl ust za slovensko besedo, naj koga s pridom uči naš jezik? Tozadevno bi si dovolili opozo-

Rekel je in šel v kavarno.

Jaz sem pa ostal kar na mestu in pre-mišljeval, kaj mi je storiti. Veste, gospod urednik, jaz dam veliko na Bernotove besede, ker vem, da ni priplaval „na pržgan žup“! On trdi navadno prav. Zato sem bil tudi kmalu gotov s sklepom: K Lampetu greš!

In zopet sem vzel iz škatle svoj spufan cilindar in sem se napolil k Lampetu. Pa ta dan sem imel malo smole, kakor boste videli. Potrkam na vrata.

„Prosto!“ — Vstopim.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus!“

„Bog ga daj!“ odgovori Lampe.

To je bila prva smola, da nisem s pravim pozdravom začel. Pa hotel sem dobro.

„Učitelj Pavliha...“

„No, ali ne veš, da se odkrije, če se pride k meni?“ zarohni nad mano Lampe.

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, jaz vem, da se je treba odkriti, ali danes imam cilindar in če bi ga pustil v predsobi, potem bi oni niti ne vedeli, da sem jih počastil s cilindrom, potem bi bilo pač vseeno,

riti gospoda deželnega šolskega nadzornika na njegovo uradno dolžnost, da prisostvuje temu pouku in da ga sodi natanko in strogo, kakor sodijo nemški vseučiliški profesorji znanje nemščine naših kandidatov. Ako naj ima pouk slovensčine na tem zavodu sploh kakšen praktičen pomen, potem je nujno potrebno, da se poveri učni osebi, ki je v vsakem oziru za to usposobljena!

Letno poročilo druge državne gimnazije v Ljubljani je izmed vseh državnih srednjih šol edino slovensko. Zakaj so v tem poročilu odloki učnih oblasti nemški? Nadalje komu naj služi (nemško naznanilo o začetku šolskega leta, ko vendar med 421 dijaki niti enega nemške narodnosti? Dasi se je zdela ta gimnazija vedno za slovensko, vendar je na nji nemški profesor dr. Jauker, ki niti slovenski ne zna. Kako se pa slovenski starši slovenskih dijakov posvetujejo s tem profesorjem o napredku učencev? Profesor dr. Jauker je kakor smo zvedeli, usposobljen le za zgodovino z nemškim učnim jezikom. Ker se pa zgodovina samo v višjih razredih poučuje nemški, in to ne zadostuje za učno obveznost, zato poučuje profesor dr. Jauker še nemščino, in sicer v višjih razredih, ne da bi bil usposobljen za ta predmet. Ta profesor je torej neraben na tej gimnaziji in je bil protipostavno brez razpisa na nji nameščen!

Sploh pa nas preseneti na drugi gimnaziji veliko število suplentov (9), ki so skupaj z 2 poizkusnima kandidatom imeli v učiteljskem zboru večino proti samo 10 stalnim profesorjem!

Druga gimnazija je dobila lani novo poslopje. Sicer se sliši, da se je tudi tukaj štedilo kolikor se je moglo, in da se je prihranilo veliko tisočakov, tako da so zaraditega prostori za nekatere zbirke pomanjkljivo urejeni, vendar je poslopje [vsaj za sedaj dovolj] veliko. Ima namreč 13 učilnic, ravno za 13 razredov, kakor jih je bilo letos. A Bog varuj, da bi zavod napredoval, da bi se število dijakov in razredov pomnožilo — ne bi bilo več učilnic zanje! In vendar se tako poslopje zida kvečjemu enkrat na sto let. Poslopje za prvo gimnazijo v Ljubljani že prvo leto ni zadostovalo, poslopje za drugo gimnazijo za sedaj ravno še zadostuje; kdaj pa se bo zidalo pri nas šoleko poslopje, ki bo zadostovalo vsaj za 50 let naprej?

Tudi letno poročilo državne gimnazije v Kranju je nemško. Vprašati moramo ravnateljstvo te gimnazije, zakaj pri razdelbi stavi Nemce na prvo mesto, dasi jih je samo 6, Slovence pa, katerih je 295, na drugo mesto? V tem ne moremo najti prav nobenega načela; Nemci ne pridejo na prvo mesto niti po številu niti po abecedi. V zadnjem slučaju bi prišla češka („böhmisch“) narodnost pred nemško, po številu pa brez dvoma Slovenci. Ako pa ima to razvrščenje svoj vzrok v slovenski „ponižnosti“, potem pa izražamo odločno željo, da bodi takšnih instinktivnih pojavov suženjskega mišljenja naše gospode vendar enkrat že konec!

Da je poročilo državne gimnazije v Novem mestu (Rudolfoyem) nemško, tega po dosedanjih izkušnjah ni treba posebe poudarjati. Med profesorji se nabaja zgodovinar, ki — po opetovanem zatrjevanju

če pustim cilindar tudi doma v škatli, ako ne smem z njim stopiti pred njih.“

Lampe je nekaj godrnjal, kar se je čulo tako nekako kakor „osu“ — meni se je pa zdelo, da sem ga pokidal s svojim cilindrom, čeprav sem mislil prav. Odsedaj bom jemal zmeraj čepico; v predsobi jo bom pustil, gospodje bodo pa mislili, da sem prišel v cilindru k njim; Pavliha se bo pa v pest smejal, ker se bodo gospodje pustili tako farbat!

„No, kaj pa pravzaprav češ?“ me nahrlil Lampe.

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, zdaj pa že vem, da bodo uslišali mojo prošnjo, ker so tako prijazni z menoj, da me tikajo; gotovo sva krave skupaj pasla, pa jaz se ne spominjam več na to!“

„Nič — krave skupaj pasla! Ali nič ne vidiš, kaj se godi okolo tebe, ali ne veš, da so se vrnili Zavašnikovi časi in da bo od sedaj vsak župnik in kaplan tical učiteljstvo?“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, nič nisem videl — prav nič, pa meni je tudi vse eno, če me oni tikajo — samo da

nižjih gimnazijcev — baje mlati grozno slovensčino. Ali bi se ne dalo možu pomagati do kakšne boljše službe kje na Tirolskem, kjer mu ne bi bilo treba predavati slovensko? O uvedbi slovenskega učnega jezika za grščino v tretjem razredu in za nekatere predmete v petem razredu, o vsem tem ravnateljstvo novomeške gimnazije nič ne ve. Dotične knjige se za prihodnje šolsko leto predpisujejo še vse nemške.

Ravnateljstvo prve gimnazije v Ljubljani tudi pravi, da se bodo rabile iste knjige kot lani, torej nemške. To vendar ni mogoče! Po pogajanjih slovenskih poslancev z ministrstvom in po sklepu deželnega šolskega sveta kranjskega se mora polagoma uvesti slovenski učni jezik, kakor je bilo brati po vseh slovenskih časopisih. Mari to ne velja za prvo gimnazijo v Ljubljani in za gimnazijo v Novem mestu? Ako pa velja, zakaj slavni ravnateljstvo ne omenita tega niti z eno besedo v svojih poročilih?

Letno poročilo kranjske gimnazije navaja za grščino v tretjem razredu že dr. Tomiškovcove knjige ter za verouk v petem razredu dr. Svetinovo knjigo z opazko pod črto: „Za slučaj, da se uvede slovenski učni jezik.“

Druga gimnazija v Ljubljani pa v poročilu sploh ne navaja učnih knjig, „ker ministrstvo tozadevnih predlogov še ni rešilo.“

Katero je torej zdaj pravo? Ali ne veljajo za gimnazije v Ljubljani, v Kranju in v Novem mestu iste določbe, ali spadajo vse te gimnazije pod različne deželne šolske svete ali celo pod različna ministrstva, da postopa vsaka po svoje?

Gimnazija v Kočevju se je letos s petim razredom razširila v višjo gimnazijo in je imela koncem šolskega leta v petem razredu 11 (enajst!) dijakov, v vseh 5 razredih pa 110, med temi 15 Slovencev in 2 Hrvata. Rojenih je 98 na Kranjskem; ker so med temi gotovo vsi slovenski dijaki (15), zato ostaja 83 nemških dijakov, ki se na Kranjskem rojenj in za katere država vzdržuje celo gimnazijo v Kočevju! Kakor že cela kočevska gimnazija pomenja nepotrebno izdajanje državnega denarja, tako še posebej pripravljali razred, ki je štel letos 7 (sedem) učencev!

2. Gimnazije na Štajerskem.

Na višji gimnaziji (nemški) v Celju je bilo med 341 dijaki 93 slovenskih, to je 27,5%; profesorja pa sta le dva Slovence, in sicer za verouk in slovensčino, za katere predmete ne morejo dobiti Nemca. Po rojstvu je 228 iz Štajerske, 113 pa iz drugih dežel. Če od teh 228 štajerskih dijakov odštejemo 93 Slovencev, dobimo še 135 nemških dijakov iz Štajerske, za katere se vzdržuje cela nemška gimnazija v Celju. Pripravljalni razred, ki podaljša dijakom s kmetov dobo študij za eno leto in s tem poveča stroške, je štel letos 8 (osem) učencev!

Nasamostojnih slovensko-nemških razredih v Celju je bilo v 4 nižjih razredih 164 dijakov, vsi Slovenci. Profesorji so večinoma „prideljeni“ iz drugih zavodov. Vsa uredba teh razredov je v sramoto moderni državni upravi in ima, tako se nam dozdeva, namen uničiti ta za spodnještajerske

Dalje v prilogi.

uslišijo mojo prošnjo, pa mi podele nadučiteljsko mesto v Ljubljani!“

„Vsak osel hoče biti dandanes že nadučitelj! Iz tega ne bo nič, ti povem, da ne!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, bil sem že pri gospodu predsedniku in on mi je že deloma obljubil, da...“

„Kaj bo predsednik, kaj bo ta človek! Kaj ima pa on govoriti in obljubovati brez Šusteršičeve in moje vednosti? Ali morda on oddaja učiteljska mesta? To bi bila lepa, haha.“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, dekrete pa vendar še podpisuje gospod predsednik!“

„Dosedaj še, pa to ne bo dolgo trpelo, to se mi mora vzeti iz rok, dekrete bom podpisaval jaz pa nihče drugi!“

„Pa naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, saj ima pri oddaji služb govoriti ves dež. šolski svet — ne li?“

„Seveda, seveda!“

„No, in naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, če bi se pa drugi gospodje potegnili zame, potem bi...“

Slovenec kulturno nujno potreben zavod. Pri nestalnosti, ki ji je podvrženo učiteljstvo in dijaštvo teh razredov, se ni čuditi, da je padlo število dijakov, ki je pred 2—3 leti presehalo 200.

A ne samo v Celju, tudi na gimnaziji v Mariboru pada število slovenskih dijakov. Leta 1900. je bilo še 341 slovenskih in 134 nemških dijakov ter so Slovenci tvorili skoro 72% vsega dijaštva te gimnazije. Letos je bilo Nemcev 163, Slovencev pa 290 ali samo 64%. Najprej se je izkušalo znižati število slovenskih dijakov na mariborski gimnaziji s tem, da so jih stikali v prenapolnjene razrede.

Tako je bilo sprejetih učencev:

leta	v razred						
	I. b	II. b	III. b	V	VI	VII	
1899/1900	80	53	56	55	—	—	
1900/1	72	52	—	57	—	—	
1901/2	72	56	—	58	—	—	
1902/3	73	60	51	50	53	—	
1903/4	64	52	—	—	—	—	
1904/5	—	53	—	53	51	—	
1905/6	—	56	50	—	—	54	
1906/7	—	55	—	54	52	—	
1907/8	57	54	—	—	—	—	

Prepisi določujejo 50 kot najvišje število učencev v enem razredu; če jih je več, se mora ustanoviti vzporedni razred. To se v nobenem zgoraj omenjenih razredov ni zgodilo, čeravno je število dijakov v slovenskih razredih znašalo večkrat čez 70, enkrat celo 80! Seveda so morali dijaki v prenapoljenih razredih slabo uspevati. Toda vse to je delovalo še prepočasno. Zato se sliši v zadnjih letih o nezasišanih strogošolskih dijakih v slovenskih dijakom pri sprejemnih izpitih, tako da se jih velik del odkloni, da ravnateljstvo in šolska uprava ne pride v neprijeten položaj, da bi morala otvoriti paralelko. Če pojde tako naprej, potem mariborska in celjska gimnazija niti za mariborsko bogoslovje ne bosta dajali dovolj slovenskih abiturientov, kaj šele za vse druge poklice?

Med stalnimi profesorji je bilo 9 Slovencev in 9 Nemcev. Ravnatelj je popolnoma pod nemškim komandom; saj se je celo pisalo svoj čas, da je prepovedoval slovenskim profesorjem slovensko govorico!

Na Spodnjem Štajerskem imajo Nemci še tretjo gimnazijo, namreč deželno v Ptuj. Ta je imela javnih učencev 191, med temi 31 Slovencev. Iz Ptuja jih je 43, iz ostale Štajerske 120; kar je Nemcev, so pač večinoma iz Srednje in Zgornje Štajerske. Če bi torej prišel v poštev samo ta del dežele, ki mu je gimnazija res namenjena, potem ne dobimo niti 80 nemških dijakov skupaj. Dijaška doma v Celju in v Ptuj zbirata nemške nepopoljšljivce iz vseh dežel in tako polnita ti gimnaziji, ki imata edini namen vzdrževati nemštvo v teh mestih. To se tudi vidi na učiteljskih zborih. Na ptujski gimnaziji je bilo v 80ih letih še polovica slovenskih profesorjev, zdaj sta med 14 samo 2 Slovencev, namreč za verouk in slovenščino.

3. Gimnazije na Koroškem.

Gimnazija v Celovcu šteje 82 slovenskih dijakov med 472 ali nad 17%, vendar sta med 22 učnimi osebami samo 2

Slovenca. Slovenščina kot predmet je prava pastorka; poučuje se za Slovence v 4 oddelkih po 2 uri na teden. V vsakem oddelku so Slovenci dveh razredov skupaj. Pri tej uredbi ni mogoče dosežati povoljnih uspehov.

Na gimnaziji v Beljaku je 9 slovenskih dijakov in 4 v pripravljalnem razredu. Slovenščini se godi še slabše kot v Celovcu; poučuje se v treh tečajih, slovenski dijaki skupaj z nemškimi, za katere je prost predmet. Ker se pri višjih dveh oddelkih podarja, da je v njih večinoma slovenski učni jezik, zato sklepamo, da se v prvem (pripravljalnem oddelku Slovenci učijo slovenščine z nemškimi učnimi jeziki! Komenski in vsi drugi veliki pedagogi, obrnite se v grobu!

Na gimnaziji v Št. Pavlu je 15 slovenskih dijakov, ki se učijo slovenščine v 4 oddelkih po 1 uro na teden. Poučuje slovenščino suplent, letos prirodopisec, Menjava se menda vsako leto, kakor se pač menjavajo suplenti.

4. Gimnazije na Primorskem.

V tej kronovini so tri gimnazije z nemškim učnim jezikom, ki jih posejajo Slovenci.

Letno poročilo goriške gimnazije ima na prvem mestu razpravo slovenskega profesorja v nemškem jeziku. Gospod profesor, pisatelj te razprave, ali je potrebno, da bogatite nemško slovstvo s slovenskim delom? Ali bi se to ne dalo povedati slovenski? — Isto velja o prvi razpravi v poročilu beljaške gimnazije.

Na gimnaziji v Gorici je bilo med 541 javnimi učenci 272 (nad polovico!) Slovencev, 224 Lahov in — 43 Nemcev. Med 16 stalnimi učnimi osebami je le 5 Slovencev; po razmerju dijaštva bi jih moralo biti vsaj 8!

Eno dejstvo še moramo pibiti: na goriški gimnaziji so pisali slovenski abiturienti tudi slovensko maturitetno nalogo, in sicer so dobili 3 teme na izbiro. Letno poročilo poroča (str. 29), da je minister za bogočastje in nauk provizorno odredil, da delajo abiturienti slovenske in laške narodnosti pismeno maturo tudi iz materinščine. Ustno izkušnjo dela samo oni, ki je pisal za nezadostno.

Da pišejo dijaki v materinščini tudi maturitetno nalogo, se nam zdi popolnoma umestno, ker le v materinščini pokaže kandidat svojo zrelost. S tem tudi materinščina kot predmet pridobi na ugledu. Vendar na Kranjskem na nobeni gimnaziji slovenski dijaki, ki jih je ogromna večina, niso pisali maturitetne naloge iz slovenščine, niti niso bili pri ustni maturi iz tega svojega materinega jezika izprašani. Zakaj ta razlika glede slovenščine? Kateri faktorji so na Kranjskem zanemarili svojo dolžnost, ali c. kr. dež. šol. svet, oziroma gospod deželni šolski nadzornik ali gospodje ravnatelji in učiteljski zbori ali vsi skupaj? Ali je to nezmožnost ali malomarnost ali pa še kaj hujšega?

Na gimnaziji v Trstu je bilo 138 Slovencev, 142 Lahov, 141 Nemcev in 35 drugorodnih javnih učencev. Torej je dobrih 30% Slovencev, med definitivnimi profesorji pa je edini profesor slovenščine Slovenec!

Tukaj se slovenščina poučuje v 8 oddelkih po 2 uri na teden. Toda samo 120 učencev je obiskovalo relativno obligatno slovenščino, torej senitivsem Slovincem nizdelo vredno obiskovati slovenščine!

Gimnazija v Pulju je imela 187 javnih učencev, med temi 15 Slovencev in 24 Hrvatov. Slovenščina se ne poučuje, hrvaščino poučuje vadniški učitelj v 5 oddelkih po 2 uri na teden. Učne osebe so razen veroučitelja in omenjenega vadniškega učitelja vse nemške. Gimnazija obstoja samo za tamošnje vojaštvo. (Konec.)

Šolstvo na Belokranjskem.

„Belokranjec“, glasilo belokranjskih kmetov, pravi, da je vedno slišati, kako malo je izobraženo belokranjsko ljudstvo. To je popolnoma v rokah svojih voditeljev — duhovnikov, ki ga izrabljajo na najostudnejši način v svoje črne namene. Ta pesem je prodrla že skozi Gorjance. Vsak čas je slišati take govorce, toda nihče ne vpraša, zakaj je tako in kdo je temu kriv. Ljudstvo samo gotovo ne, zakaj brezbriznosti in malomarnosti v tem oziru pri njem ni, kar nam kaže že lepa vrsta znamenitih mož, ki so izšli iz vrst Belokranjcev: Tomšič, Eng. Gangl, Zupančič, slikar Germ itd. Krivdo nosijo pač merodajni faktorji, ki se za naše ubogo ljudstvo popolnoma nič ne brigajo in ga poznajo le, kadar ga potrebujejo. Ne vidijo žalostnih razmer, v katerih je ljudstvo, ne vidijo njegove bede, in želje ljudstva so jim zadnja stvar!

Poglejmo nekoliko naše šolstvo, ki naj bi bilo vir izobrazbe. Skoraj večina naših šol niti podobna ni šolam, ampak bolj beznicam, kamor se napodi 50—60 otrok, ki morajo potem v velikanskem smradu presedeti po več ur na dan. Kako to vpliva na zdravje in pa tudi na učenje, si pač lahko vsak sam misli. Pouk ni skoraj nikjer celodnevni, ampak razdeljen na dva oddelka, na nekaterih šolah celo na tri. Da takšen pouk nima zaželenega uspeha, se razume, zakaj otrok, ki pride ob 8. uri v šolo in gre ob 10. uri že domov, nima od tega gotovo niti najmanjšega dobička, in učitelj v tem kratkem času tudi ne more delati čudežev pri taki množici otrok. V razredu, kjer je 60—70 učencev in časih tudi 100, je sploh nemogoče, da bi učitelj dosegel to, kar se zahteva, posebno pri razdeljenem pouku, in tako mora poučevati še dva razreda zaeno, kakor je po nekaterih šolah. Pri takih razmerah je napredek sploh nemogoč.

Šole so pri nas sploh tako redke, da mora otrok hoditi po dve uri, da pride v šolo, in seveda pridejo otroci zaradi tega mnogokrat prepozno v šolo ali pa zaradi slabega vremena sploh ne pridejo ter tako zamudijo ves pouk. Mnogokrat se zgodi, da ob slabem vremenu zostanejo skoraj vsi otroci, ki so oddaleč, in temu se ni čuditi, zakaj kako bo otrok, ki je star 6 ali 7 let, hodil 2 uri po dežju in snegu. Saj je otrok vendar človek! Ali pa ne vidite tudi uboge matere, ki pošilja v snegu in dežju v šolo svojega čletnega sinčka ali svojo hčerko, za katero ji trepeče srce? Ali mislite, da kme-

* Deželni in državni poslancev teh krajev je deželni glavar in dvorni svetnik Šuklje, ki so ga ravno Belokranjci dvignili na konja. Uredništvo.

tiška mati nima srca za svoje otroke? Da, tudi ona trepeče za svoje otroke in marsikateri dan prebije v strahu, zakaj bogve, če se ji otrok zvečer še zdrav vrne domov. Ako pa otrok v hudi zimi parkrat izostane, pride kmalu dernarna kazen, ki jo naš kmet pač težko plaša. In kdo je vsemu temu kriv? Zopet oni, ki se imenujejo naše zastopnike. Žatorej zahtevajmo povsod šol, ki nam jih morajo dati, kajti krivice, ki se nam gode v tem oziru, so že vnebovpjoče.

Zahtevajmo povsod slovenskih šol in ne dopustimo, da bi nemški „Schulverein“ gradil v naših krajih svoje nemške šole, kakor se to že godi. Zahtevajmo od naših zastopnikov, in ako se ne brigajo za naše želje, potem proč z njimi, potem niso naši zastopniki, ampak naši sovražniki!

Zavezina skupščina.

Kdor se udeleži letošnje Zavezine skupščine v Gorici in želi stanovanja, naj to do 4. septembra naznani po dopisnici na naslov: Ign. Križman, nadučitelj, Dornberg pri Gorici. — Istotamo naj se prijavi udeležba k banketu.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev. Delegate za glavno skupščino so prijavi sledeča „Zavezina“ društva:

- X. Učiteljsko društvo za ptujski okraj: 37. Anton Pesek, šolski vodja v Narnapljah;
- 38. Josip Gorup, učitelj v Polensaku;
- 39. Ivan Strelec, nadučitelj v Sv. Andražu v Slov. goricah.
- XI. Slovenjegraško učiteljsko društvo: 40. Josip Peiller, šolski vodja v Šmiklavžu pri Slov. gradu.
- XII. Učiteljsko društvo za celjski okraj: 41. gospa Ida Wudler, učiteljica v Grižah;
- 42. Rudolf Wudler, učitelj v Grižah;
- 43. Armin Gradišnik, nadučitelj v Celju;
- 44. Fran Voglar, učitelj v Celju.
- XIII. Slovenjebistriško učiteljsko društvo: 45. Josip Kokl, učitelj v Sp. Poljskavi;
- 46. Seb. Krotky, učitelj v Studenicah. Namestnici: 8. gospodična Franja Hribar, učiteljica v Laporjih;
- 9. gospodična Milka Treo, učiteljica v Laporjih.
- XIV. Kozjansko učiteljsko društvo: 47. Miloš Germovšek, nadučitelj v Pilštajnu;
- 48. Ljudevit Ulčar, učitelj v Kozjem. Namestnika: 10. Fortunat Jelovšek, šolski vodja v Virstanju;
- 11. Fran Vadnal, učitelj v Št. Petru.
- XV. Učiteljsko društvo za sežanski okraj: 49. Karel Gruntar, učitelj v Sežani;
- 50. Fran Vendramin, nadučitelj v Dutovljah;
- 51. gospodična Fani Živec, učiteljica v Dutovljah.
- XVI. Učiteljsko društvo za svetolenartski okraj: 52. Vekoslav From, učitelj pri Sv. Benediktu v Slov. Goricah;
- 53. gospodična Rezika From, učiteljica pri Sv. Benediktu v Slov. Goricah.

„Hahahaha! Pavliha, ti si pa res še nepokvarjen človek; tvoja naivnost mi je dokaz, da bi se te dalo porabiti za marsikaj, tako neumnih ljudi kakor si ti pa res rabimo, vseč si mi! Kako praviš? — Da bi drugi gospodje se potegnili zate? Hahahaha! Ti še ne veš, kako je v deželnem šolskem svetu! Veš, to je pravi špas; Šusteršič reče: „Gospodje, če ne boste pridni, bom pa povedal ministru!“ Hahaha, in vsi denejo takoj roke na mizo — hahaha — potem se pa gremo šole — hehehe — in Šusteršič reče — hehehehe — Šusteršič reče: „Roke gor!“ — hehehe — roke gor! — reče Šusteršič, pa prvi nadzornik in drugi nadzornik — hehehehe — in prvi ravnatelj pa drugi ravnatelj vsi — hehehehe — vsi vzdignejo roke — hihihih — in če reče — hihihih — če reče Šusteršič: Recite da! — hihihih — pa vsi rečejo da! Hohohoho in če reče Šusteršič: Recite ne! — hohohoho — pa vsi rečejo ne! — hohohoho! —

Lampe se je smejal in tolkel ob kolena, tudi jaz sem mislil, da bo prav, če se smejem in sem začel: „Huhuhuhu... Naj ne za-

merijo, gospod doktor sv. pisma, to je pa res hec — huhuhu — pa naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, kako pa je to, da se ti gospodje tako boje ministra — huhuhu?“

Lampe si obriše solze iz oči in med tem pa pravi:

„Veš, Pavliha, mi poznamo svoje ljudi! Vsak izmed teh gospodov ima svoje skrivne želje; eden bi rad postal kak dvorni svetnik, drugi bi rad dobil kak križec ali kaj enakega, tretji bi rad še prišel naprej itd. in glej, vse to je odvisno od ministra; če bi pa te gospode zatožil Šusteršič pri ministru, jim splavajo vsi upi po vodi in zato je tako. Saj teh gospodov je več kakor nas; mi smo le štirje: Šusteršič, Keržič, Lesar in jaz. Onih pa je pet: Tavčar, Levec, Hubad, Junowicz in Černivec — pa mi se jih nič ne bojimo, ker Tavčar sam ne zmore nič!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, potem vidim, da imajo oni pa gospod Šusteršič vso moč v svojih rokah; zato jih pa ponižno prosim, naj se potegnejo zame!“

„Tega ti ne morem nič obljubiti, jaz

sem sploh zato, da se vse šole in vsi učitelji odpravijo. Kaj nam je tudi treba šol? — Vsak duhovnik na kmetih naj poučuje krščanski nauk — to je dovolj, če pa naleti pri tem na kakega bolj nadarjenega fanta, naj ga poučuje malo v branju, pisanju in računanju — toliko, da se ga pošlje potem v škofove zavode, da postane duhovnik, zakaj edino teh nam je treba, drugega nič. Pouk na zavodih naj se omeji na najpotrebnejše stvari; saj tudi duhovniku ni treba bogve kaj znati; če zna le mašo brati pa štolo dobro zaračunati, pa je dober! In potem bi prišli nazaj oni zlati stari časi, kakor so bili nekdanj!“ In Lampe je zasukal svoje oči proti nebu, da mu je bilo videti le belino v očesih.

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, oni mislijo tistih zlatih časov, ko je bil kmet še podložnik in ko ga je na eni strani odiral graščak, na drugi strani pa ga je molzla duhovščina...“

„Mi gremo celo tako daleč, da smo za odstranitev graščakov, saj duhovščina lahko sama vse opravi! — Pa še nekaj je, kar je

tudi velike važnosti: koliko lažje delo pri svojem dušnem pastirstvu bi imela potem duhovščina, kakor ga pa ima dandanes! Koliko manj ove bi zašlo na stranska pota, koliko bolj slepo bi nas ubogali ljudje, kar pa zdaj nočejo in nočejo, ker so se razvadili, da gledajo s svojimi očmi in hočejo delati po svoji glavi in svoji pameti, namesto da bi se dali od nas voditi in bi nam zaupali!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, zdaj se mi nekaj dani v glavi, zato se oni torej začeli preganjati učiteljstvo, da se s tem med ljudmi vera utrjuje, Kristusova vera!?“

„Seveda! — Dosedaj so prišli na vrsto tisti učitelji, ki so delali najbolj proti nam in nad temi smo se v prvi vrsti — v eksemplu drugim — maščevali!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, zopet sem se nekaj naučil od njih. Bral sem v sv. pismu stavek: Maščevanje je moje! — pa nisem vedel, čigavo je pravzaprav, sedaj pa vem, da je maščevanje njihovo in da ravnajo popolnoma po sv. pismu!“

„Seveda, seveda — takih stavkov je še